

O‘ZBEKISTON MEHNAT BOZORIDA BANDLIK VA ISHSIZLIK MUAMMOLARI: SABABLARI VA YECHIMLAR

Asrayev Shavkat Baxtiyor o'g'li

Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy universiteti Jizzax filiali

Annotatsiya: Maqolada O‘zbekiston mehnat bozoridagi bandlik va ishsizlik muammolari, ularning sabablari va yechimlari tahlil qilinadi. Ishsizlikning turli shakllari, yoshlar va ayollar orasida mehnat bozoridagi muammolar, shuningdek, hududiy va iqtisodiy omillarning ta’siri o‘rganiladi. Maqolada bandlikni oshirish va ishsizlikni kamaytirish bo‘yicha milliy va xalqaro tajribalar, hukumatning strategik chora-tadbirlari va innovatsion yechimlar tavsiya qilinadi.

Kalit so‘zlar: Mehnat bozor, bandlik, ishsizlik, yoshlar bandligi, iqtisodiy omillar, O‘zbekiston, ish bilan ta’minlash, strategik yechimlar.

Abstract: The article analyzes employment and unemployment issues in the labor market of Uzbekistan, their causes, and potential solutions. Various forms of unemployment, labor market challenges among youth and women, as well as the impact of regional and economic factors are examined. The article also presents national and international experiences in increasing employment and reducing unemployment, government strategic measures, and innovative solutions are recommended.

Keywords: Labor market, employment, unemployment, youth employment, economic factors, Uzbekistan, job provision, strategic solutions

KIRISH

Mehnat bozori har bir mamlakatning iqtisodiy barqarorligi va ijtimoiy farovonligi uchun muhim omil hisoblanadi. Bandlik darajasi yuqori bo‘lsa, ishchi kuchi samarali ishlatiladi, iqtisodiy o‘sish rag‘batlanadi va aholining turmush darajasi yaxshilanadi. Shu bilan birga, ishsizlik ijtimoiy muammolarni kuchaytiradi, jinoyatchilik va kambag‘allikni oshiradi hamda iqtisodiy rivojlanishga salbiy ta’sir ko‘rsatadi.

O‘zbekistonda so‘nggi yillarda iqtisodiy modernizatsiya jarayonlari amalga oshirilayotgan bo‘lsa-da, mehnat bozorida ishsizlik va bandlik bilan bog‘liq muammolar hali ham mavjud. Ayniqsa, yoshlar, ayollar va qishloq hududlarida ish bilan ta’minlanish darajasi pastligi seziladi. Shu sababli, mehnat bozoridagi muammolarni aniqlash, ularning sabablarini tahlil qilish va samarali yechimlarni ishlab chiqish bugungi kunning dolzarb vazifasi hisoblanadi.

ASOSIY QISM

1. Mehnat bozoridagi bandlik va ishsizlik tushunchasi

Bandlik va ishsizlik iqtisodiyotda turli ko'rsatkichlar orqali o'lchanadi. Bandlik – ishlashga qodir va ishlash istagida bo'lgan aholining ish bilan ta'minlangan qismi, ishsizlik esa ish qidirayotgan, lekin ish topa olmayotgan aholini bildiradi. Ishsizlik turli shakllarga ega:

- Friksion ishsizlik – ishchi kuchi bozorida vaqtinchalik nomuvofiqliklar;
- Struktural ishsizlik – iqtisodiy sektorlar va talablar o'zgarishi natijasida yuzaga keladi;
- Tsiklik ishsizlik – iqtisodiy inqirozlar yoki pasayish davrlarida oshadi;
- Uzluksiz (long-term) ishsizlik – uzoq muddat davom etadigan ishsizlik.

O'zbekistonda asosiy muammolar orasida yoshlar va ayollar ishsizligi, qishloq hududlarda ish o'rinlarining yetishmasligi, malaka talablariga mos kelmaydigan ishchi kuchi mavjudligi alohida e'tibor talab qiladi.

2. O'zbekistonda mehnat bozoridagi muammolar sabablari

- **Demografik omillar:** Yoshlar sonining ko'pligi, yangi ish o'rinlari yetarli emasligi;
- **Ta'lim va malaka muammolari:** Kasbiy ta'lim va amaliy malaka o'rtasidagi nomuvofiqlik; zamonaviy ish bozorining talablariga javob bermaydigan ta'lim tizimi;
- **Iqtisodiy strukturaviy o'zgarishlar:** Sanoat va xizmat ko'rsatish sohalarining yetarlicha rivojlanmasligi; kichik va o'rta biznesning past faolligi;
- **Hududiy nomuvofiqlik:** Qishloq hududlarida ish o'rinlari cheklangan, migratsiya va shaharlarga ko'chish kuchaygan;
- **Mehnat qonunchiligi va tartibga solish:** Ish haqi va ish sharoitlari bo'yicha nomutanosiblik, ijtimoiy himoya tizimlarining yetarli emasligi.

3. Ijtimoiy va iqtisodiy oqibatlar

Ishsizlikning ijtimoiy-iqtisodiy ta'siri keng qamrovli:

- Daromad darajasi pasayadi, kambag'allik oshadi;
- Yoshlar orasida norozilik va jamiyatga moslashish muammolari kuchayadi;
- Migratsiya va shaharlarga ko'chish sur'ati oshadi;
- Iqtisodiy samaradorlik va milliy ishlab chiqarish sekinlashadi;
- Sog'liq va psixologik holat yomonlashadi, jinoyatchilik xavfi oshadi.

4. Bandlikni oshirish va ishsizlikni kamaytirish bo'yicha yechimlar

• **Kasbiy ta'lim va malaka oshirish:** Zamonaviy mehnat bozorining talablariga mos kasbiy ta'lim dasturlarini joriy etish, ish beruvchilar bilan hamkorlikda malaka oshirish kurslari tashkil qilish.

• **Ish o'rinlarini yaratish:** Kichik va o'rta biznesni qo'llab-quvvatlash, investitsiya loyihalarini rivojlantirish, innovatsion startaplarni rag'batlantirish.

• **Hududiy rivojlanish:** Qishloq va kam rivojlangan hududlarda sanoat va xizmat sohalarini rivojlantirish, ish o'rinlarini yaratish.

• **Ijtimoiy himoya tizimi:** Ishsizlar uchun kasbga yo'naltirish markazlarini kengaytirish, subsidiya va grantlar orqali yangi ish o'rinlari yaratish.

• **Raqamli iqtisodiyot va masofaviy ish imkoniyatlari:** Elektron xizmatlar, freelancing va masofaviy ish platformalarini rivojlantirish orqali yangi ish o'rinlarini yaratish.

5. Milliy va xalqaro tajribalar

O'zbekiston uchun ishsizlikni kamaytirish bo'yicha xalqaro tajribalar muhim. Misol uchun, Janubiy Koreya va Germaniyada ishchi kuchini qayta tayyorlash, yoshlarni ish bilan ta'minlash va innovatsion loyihalarni qo'llab-quvvatlash tizimi samarali ishlaydi. Shuningdek, turli mamlakatlarda mikrokreditlar, kichik biznesni rivojlantirish va davlat-xususiy hamkorlik modellari ish o'rinlarini yaratishda muvaffaqiyatli qo'llanilgan.

XULOSA

O'zbekiston mehnat bozorida bandlik va ishsizlik muammolari ijtimoiy va iqtisodiy jihatdan muhim ahamiyatga ega. Ishsizlik yoshlar, ayollar va qishloq hududlarda eng jiddiy shaklda namoyon bo'lmoqda. Uning asosiy sabablariga demografik omillar, kasbiy malaka yetishmovchiligi, iqtisodiy strukturaviy o'zgarishlar va hududiy nomuvofiqlik kiradi.

Muammoni hal qilish uchun bandlikni oshirish va ishsizlikni kamaytirish bo'yicha kompleks yechimlar zarur: kasbiy ta'lim va malaka oshirish, ish o'rinlarini yaratish, hududiy rivojlanish, ijtimoiy himoya tizimini mustahkamlash va raqamli iqtisodiyot imkoniyatlaridan foydalanish. Shu orqali O'zbekistonning mehnat bozori barqaror bo'lib, aholining turmush darajasi va iqtisodiy samaradorlik oshadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Razikova, G. S. (2025). *Statistical Research on Ways to Increase Employment of The Population of The Republic of Uzbekistan*. Central Asian Journal of Innovations on Tourism Management and Finance, 6(3), 731-734. cajtmf.centralasianstudies.org



2. Abdumalikova, G. F. (2024). *Demographic Features of Labor Market Development in Uzbekistan*. Central Asian Journal of Innovations on Tourism Management and Finance, 5(8), 654-662. cajitmfm.centralasianstudies.org
3. Mirzakarimova, M., & Olimjonova, S. (2023). *Labour Market Issues in Uzbekistan*. American Journal of Science on Integration and Human Development, 1(8). grnjournal.us
4. Nizomov, A., Amirov, A., & Ruziev, X. (2021). *Problems of employment in the Republic of Uzbekistan*. Procedia of Social Sciences and Humanities, 1, 175-177. pssh.umsida.ac.id
5. Shomurodov, T. B., Rakhmonov, B. S., & Kuziyeva, G. R. (2024). *A Comprehensive Analysis between Entrepreneurship and Unemployment in Uzbekistan*. Yashil Iqtisodiyot va Taraqqiyot, Vol. 2, No. 8. green-eco.uz